2012 TOP 10

1
Stefanie Dahl
Sa meeldid mulle, maasikahaldjas!

2
Tüdrukute jutud

3
Bärbel Oftring, Arno Kolb
Loomade rajad ja jäljed

4
Matt Wolf
Emme, jutusta mulle üks lugu!

5
Sven Nordqvist
Pettsoni peenramaa

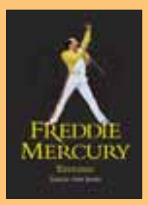

6
Lesley-Ann Jones
Freddie Mercury elulugu

7
Sarah Davis, Angela Muss
Peitusemäng. Loomad

8
Põnev kleepsuraamat. Värvid

9
Kristel Vilbaste
Ilmamängud

10
Origami. 12 võrratut paberkujukest

MUUTUSTE MAAILM

Sel sügisel ilmunud 7. klassi inimeseõpetuse õppevara komplekt „Muutuste maailm” koosneb õpikust, töövihikust ja piltülesannetest (Koolibri kodulehel „Muutuste maailma“ õpiku juures). Õppematerjal vastab põhikooli riiklikule õppekavale ning on edasiarendus samade autorite 6. klassi komplektile „Suhtlemine on lahe“ ja juhatab sisse uue inimeseõpetuse kursuse 8. klassis.

Õpiku ja töövihiku struktuur
Nii õpikus kui ka töövihikus on kaheksa teemablokki, mis on ühtlasi ka põhiteemad. Põhipeatükid jagunevad omakorda alapeatükkideks. Alapeatükkide järjestuse ja arvu planeerimisel on autorid arvestanud soovituslikku tundide jaotust, mis on välja toodud sotsiaalainete valdkonnaraamatus (http://www.oppekava.ee).

Iga alapeatükk on kavandatud läbimiseks ühe õppetunni jooksul. Alapeatükid lõpevad kokkuvõttega „Sa tead juba seda, et” ning ülesannetega „Nuputa, arutle, tegutse”. Viimased on mõeldud eelkõige klassis üheskoos arutlemiseks ja lahendamiseks. Uue materjali paremaks omandamiseks on õpiku lehekülje servadel eraldi välja toodud olulisemad laused õpikutekstist ja mõistete seletused.

Iga põhiteema lõpetab õpikus rubriik „Raamat tuleb külla”. Sinna on koondatud eesti keele õpetajate soovituste kohaselt viiteid noortekirjandusest ja lisatud küsimused, mis seostuvad läbitud teemaga ning aitavad siduda teoreetilist õpikumaterjali raamatus käsitletavaga. Töövihikus lõpeb iga põhiteema kokkuvõtvate ülesannetega, kus: a) õpilasel tuleb lõpetada lauseid ning b) koostada ise üks ülesanne klassikaaslasele (ristsõna jms).

Õpikus tärniga märgistatud sõnade seletused leiab õpiku lõpust. Seal on ka kasutatud kirjanduse loetelu, soovituslikud internetiaadressid ning „Raamat tuleb külla” täisviited. Piltülesanded „Pildi sisse minek” on kättesaadavad Koolibri koduleheküljel. Need koosnevad kuuest fotost koos küsimuste ja ülesannetega ning toetavad integreeritust teiste ainevaldkondadega (nt kehaline kasvatus).

Teemade käsitlus õpikus
Õppevara „Muutuste maailm” vastab põhikooli riiklikule õppekavale. Käsitletud on teemasid, mis aitavad noortel mõista nende elus toimuvaid muutusi ja inimese enda vastutust nendega hakkama saamisel. Teoreetiline materjal, kuhu on põimitud elulisi näiteid, kutsub õpilasi analüüsima ja arutlema, et aidata neil leida vastuseid nii isiklikele kui ka paljusid noori puudutavatele küsimustele ühiskonnas.

Esimeses peatükis „Elukaar ja minu koht selles” tuleb juttu sellest, kuidas kulgeb inimese elu sünnist surmani. Õpilane saab teada, milliseid muutusi inimene eluteel kogeb. Räägitakse eluetappidest, mida igaüks läbib omas tempos ja omal viisil. Räägitakse, kuidas kujundada ise oma elu. Esimese osa lõpus oskab õpilane kirjeldada inimese arengu seaduspärasusi, iseloomustada arenguülesandeid jõudmisel lapseeast täiskasvanuikka, teab oma elutee kujundamise võimalusi ning mõistab enda vastutust selles. Samuti oskab kirjeldada põhilisi võtteid, mille abil suunata iseenda kujunemist.

Teises peatükis „Mina – isikupärane ja väärtuslik” tutvustatakse seda, kuidas kujuneb arusaamine iseendast ja kuidas see suunab inimese elukäiku. Kirjeldatakse endasse suhtumise olulisust ja selle rolli uudsete olukordadega kohanemisel ning pingutust nõudvate elusituatsioonide lahendamisel. Lisaks tuleb juttu sellest, kuidas toimida erimeelsuste korral nii, et suhted ei saaks kannatada. Peatüki läbinuna oskab õpilane kirjeldada iseenda eri külgi, analüüsida seda, kuidas ta endasse suhtub ja millisena end näeb, ning väärtustab positiivset suhtumist endasse.

Kolmas peatükk „Erimeelsusest üksmeeleni” käsitleb erimeelsuste ületamise võimalusi. Kirjeldatakse inimestevaheliste erimeelsuste allikaid ja viise, kuidas ennast vastuolu korral väljendada. Peatüki läbinuna teab õpilane, milline on tähelepaneliku kuulamise roll, miks on oluline kontrollida emotsioone, kuidas lahkhelide puhul käituda, nii et suhted kahju ei saaks, ning kuidas leida kõigile osapooltele sobiv lahendus.

Neljandas peatükis „Meie kõigi ühine elu” on tähelepanu suunatud inimesele kui sotsiaalsele olendile. Käsitletakse seda, kuidas reguleerivad normid ühist elu ning gruppidesse kuulumist. Teema läbimise järel teab õpilane, mis on grupp, roll ja normid. Oskab välja tuua gruppi kuulumise negatiivsed ja positiivsed küljed ning kirjeldada grupi ülesandeid. Ühtlasi teab ta, kuidas toimida, kui talle grupis survet avaldatakse. Mõistab, miks on reeglitest kinnipidamine oluline nii tema enda kui teiste jaoks ning mil viisil toetavad normid suhete loomist ja püsimist.

Viies peatükk „Turvaliselt läbi murdeea” käsitleb enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi, mis aitavad elus hakkama saada. Pärast viienda peatüki läbimist teab õpilane, milliseid oskusi ja kuidas arendada, et paremini toime tulla ja vältida ohtu sattumist. Eraldi puudutatakse uimastite ja kiusamise temaatikat. Õpilane õpib märkama koolikiusamist ja õiget tegutsemist kiusamisolukorras. Ta teab, millised on uimastite tarvitamise tagajärjed ning kuidas uimastitega seotud olukordades tõhusalt käituda.

Kuues peatükk „Kohanemine muutustega murdeeas” keskendub kehalistele muutustele, mis murdeeas aset leiavad ja noores küsimusi võivad äratada. Pärast peatüki läbimist oskab õpilane selgitada, milles seisneb murdeea muutuste erinev tempo ja mida tähendab suguküpsus. Lisaks tuleb juttu rahulolust oma kehaga ja sellest, kuidas kujuneb arusaam naiselikkusest ja mehelikkusest.

Seitsmendas peatükis „Lähedus murdeealise suhetes” on juttu läheduse olulisusest inimese elus ning suhetest murdeeas. Murdeealise sõprussuhetes muutuvad olulisteks märksõnadeks usaldus, lähedus ja toetus. Osal noortel seisavad ees esimene armumine ja kohtamas käimine. Pärast selle peatüki läbimist mõistab õpilane läheduse tähtsust inimese elus ja oskab kirjeldada läheduse kujunemist. Teab, mis iseloomustab sõprussuhteid murdeeas. Lisaks tuleb juttu armumisest, kohtamas käimisest, seksuaalhuvi tekkimisest ja seksuaalkäitumisest murdeeas.

Kaheksas peatükk „Õnnelik lõpp pole vaid muinasjuttudes” aitab mõista, et toimetulek iseenda ja oma eluga on rahulolu pakkuva elu üks nurgakivi. Juttu tuleb õnnetundest, mille poole püüeldakse, mida väärtustatakse ja mis võetakse sageli mõõdupuuks, andes hinnanguid elule, tehtule ja ka tulevikuplaanidele. Peatükis käsitletakse õnne teemat õpikus varem käsitletud teemade kaudu.

Töövihiku kasutamise põhimõtted
Töövihik on koostatud kooskõlas õpikuga. Et õpitavas oleks lihtsam järge pidada, järgivad töövihiku pealkirjad õpiku omi. Ülesandeid on kolme tüüpi – üksi, paaris- või rühmatööna lahendamiseks. Vastavad sümbolid ülesannete ees aitavad kergesti ülesande tüübi tuvastada.

Töövihikusse on koondatud mitmesugused ülesanded. Mõned on niisugused, kus tuleb oma arvamust põhjendada, juhtumeid analüüsida või oma sõnadega mõisteid selgitada. Lisaks tuleb osata valida olemasolevatest vastusevariantidest, hinnata ja põhjendada väidete tõesust või viia läbi intervjuusid. Loovust nõudvates ülesannetes tuleb näiteks kehastuda kellekski teiseks, kavandada tulevikku või kujutada mõnda nähtust sümbolite kaudu.

Eraldi on tähistatud loovust nõudvad ülesanded ja need, kus õpilasel tuleb läbi viia intervjuu koos vastuste analüüsiga.

Iga põhiteema läbimise lõpus on töövihikus ülesanded „Lõpeta laused” ja „Ülesanne teisele”. Mõlemaid ülesandeid saab õpetaja kasutada arvestuslike töödena. Viimase puhul saab hinnata nii ülesande koostajat kui ka õpilast, kes selle lahendab.

Autorid pööravad töövihikus eraldi tähelepanu õpilase eneseanalüüsi oskuste arendamisele. Selleks on õpilasel muuhulgas võimalus töövihiku alguses sõnastada oma ootused inimeseõpetuse kursusele ning kursuse lõpus hinnata, kas need ootused on täitunud, ning panna see töövihikusse kirja. Oluline on anda õpilastele edasi sõnum, et tema enda panusest sõltub see, kuivõrd ta õpitu omandab ja et klassis valitseks iga inimest toetav õhkkond.

Piltülesanded „Pildi sisse minek”
Piltülesanded võimaldavad arendada õpilase kujutlusvõimet, loovust, erinevaid enesekohaseid ja sotsiaalseid oskusi. Lisaks annavad need ideid lõiminguks teiste õppeainetega (kehaline kasvatus, bioloogia, geograafia, kodundus jt). Näiteks sügisene looduspilt kutsub kaasa mõtlema ja ka läbi viima matka, kus arendada nii planeerimisoskusi, juhtimisoskusi kui ka koostööoskusi. Samas saab vaadelda loodust ning koguda energiat algavaks õppeaastaks.

Õpiku tagakaanel on autorite lühitutvustus, kuidas nad on jõudnud ametialaselt sinna, kus nad praegu on. Näited elust aitavad õpilasel mõista, et inimeste tegevused ja soovid viitavad muutustele ja viivad muutusteni, mis eluteel liikudes läbi tehakse.

Sisukaid ja põnevaid inimeseõpetuse tunde koos uue õppematerjaliga „Muutuste maailm”!

MARGIT KAGADZE, KATRIN KULLASEPP, autorid